

VOLTAIRE'İN CANDIDE ADLI ESERİNDE SORU TÜMCELERİNİN İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE¹

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tarcan
Dicle Üniversitesi

ABSTRACT:

Questions have always been an important tool to learn some information. But in some case the interrogative sentences has other functions than to learn some information. In this article the questions sentences in Candide has been studied in interpersonal communication. The interrogaatif sentences has been studied according to the six functions of language of Jakobson's well-known communication model. The aim of this study is making a comparaisn of functions in Candide interrogaatif sentences. Approximately 170 question sentences observed in Candide are classed according their functions.

Keywords: Interrogatif sentences, Questions, Literature, Communication

ÖZET:

Edebiyat metinlerinde soru tümceleri çeşitli işlevlere sahiptir. Bu çalışmada Voltaire'in Candide adlı eserindeki soruların metinsel işlevleri, kişiler arası iletişim bağlamında taşıdıkları işlevler irdelenmiştir. Soru tümcelerinin edebiyat göstergebilimi açısından taşıdıkları değer tartışılarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Eserdeki soru tümceleri işlevlerine göre sınıflandırılmıştır. İşlevler sınıflandırılırken soru tümcelerinin metin bağlamında oynadıkları rol, okuyucu ile yazar arasında ilişki gibi ölçütler dikkate alınmıştır.

İşlevlerin sınıflandırılması ve değerlendirilmesi aşamasında Jakobson'un iletişim şeması temel alınarak hangi soru tümcesinde hangi işlev yada işlevlerin bulunduğu araştırılmıştır. Çalışmada Candide'in Türkçe çevirisinde geçen yüz yetmiş üzerindeki sorudan rasgele bir seçim yapılarak İletişim şeması temelli dilin işlevlerine uygunlukları irdelenmiştir. Açık ve kapalı soru tipleri şeklinde sınıflandırılan soruların metnin geneli itibarıyla işlevlerinin anlaşılması açısından kimi zaman cevapları ile birlikte alıntılanmıştır. Çalışma Candide'in Fehmi Baldaş tarafından yapılan çevirisi esas alınarak hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Soru tümceleri, Edebiyat, İletişim

1.GİRİŞ:

Genel olarak ele alındığında soru tümceleri günlük hayatta bilgi edinme, kanıtlama, sorgulama, eleştirme, alay etme ve daha bir çok amaçla kullanılabilir. Edebiyat eseri günlük hayatın bir yansıması olarak ele alındığında benzer işlevlerin yazılı metinlerde de yer alması kaçınılmazdır. Soru tümceleri uzun yıllardan beri dilbilim, edebiyat ve felsefe alanındaki araştırmacılar için önemli çalışma konularından birisi olmuştur.

Roland Barthes soru sormanın her zaman bir şeyler öğrenmeye yönelik masum bir eylem olmadığını, örneğin toplantılarda konferansçının sunumundan sonra gelen soruların genellikle soru soranın öğrenme isteğini yansıtmadığını daha çok soru soranın kişinin bilgili olduğunu gösterme çabası olduğunu belirtir. Kimi zaman

soru sorma örtüsü altında daha çok konuşmacıya yönelik bir saldırganlık sergilendiğini iddia eder, ünlü göstergebilimciye göre soru sorma bu tür durumlarda polisiye bir

işlev kazanmıştır (Barthes-1984). Roland Barthes sorudan çok bir tür sorgulamaya maruz kalan kişiden bekleneni soru soranı hedef almaktan çok soruya cevap vermesinin beklendiğinin altını çizer. Örneğin "belirli bir tonla bana :”Dilbilim ne işe yarıyor?” diye bir soru sorulduğunda aslında bana söylenmek istenen şey dilbilimin hiçbir işe yaramadığıdır, böyle bir soruya çok saf bir şekilde şöyle cevap verir gibi gözükmek bekleniyor: <<İşte dilbilim şu işe yarar, bu işe yarar vs.>> Oysa diyalogun gerçeğine uygun bir şekilde şöyle söylemem

¹ Bu çalışma Ekim 2007 tarihinde Atatürk Üniversitesinde düzenlenen Frankofoni kongresinde "Voltaire'in Candide Adlı Eserinde Soru Tümcelerinin İşlevsel Özellikleri Üzerine" başlığıyla sunulmuş olan bildiri esas alınarak hazırlanmıştır.

Voltaire'in Candide Adlı Eserinde Soru Tümcelerinin İşlevsel Özellikleri Üzerine¹
gerekir der Roland Barthes: <<Bana saldırma hakkını nereden alıyorsunuz?>> (a.g.e.)

Emile Benveniste sözcelemin biçimsel dizgesini oluşturan dilsel öğeleri üç grupta toplar: Kişi adıları(ben/sen); zaman(şimdi, dün, yarın vb) ve uzam(burada, orada vb.) belirteçleri. Daha sonra bunlara soru ve emir tümce yapılarıyla, kiplikler eklenir” (Kıran-186)

Benveniste soru tümcelerini niçin sözcelem öğeleri arasına almıştır? Benveniste'in bu tercihinde soru tümcelerinin öznellik (subjectivite) içermesi etkili olmuş olabilir.

İşlevsel sistemik gramer de dilin toplumsal işlevlerini ön plana alarak “Dil bu sosyal işlevlerini nasıl yerine getirir, Dil sistemi nasıl işler” gibi sorulara yanıt arar. (Korkmaz-1996) Bu bağlamda *sistemik dilbilim* soruları “kişilerarası iletişimde anlamları aktaran aygıtlar” olarak görür. (Camiciotolli -2007)

Douglas Walton'a göre “Sorgulamayı bilgi edinme amacıyla sorulan diyaloglardan ayrılan unsur tarafların özgürlüğüdür. Bilgi edinme amaçlı normal bir diyalogda taraflar özgür bir şekilde diyaloga katılırlar, ve bir taraf diğer tarafın tutsağı değildir.” (Walton 2003) Walton normal iletişimde iki tarafında iletişim sırasında soru sorma açısından eşit özgürlüğe sahip olduğunu vurgular. Oysa sorgulama sorgulayıcının diyalogu yönettiği ve yönlendirdiği özel bir iletişim türüdür.

Edebiyat yapıtında soru tümceleri birer gösterge olarak düşünüldüğünde bu göstergelerin her zaman basit anlamıyla roman kahramanları arasındaki iletişime yönelik

kullanılmadıkları bazen doğrudan yazar ile okuyucu arasında bir iletişim ögesi konumunda oldukları görülür. Soru tümceleri konuşan kişi ile alıcı arasında direk bir ilişkiyi gerektiren dilsel yapılarıdır.

Bu yüzden bütün edebiyat yapıtlarında soru tümcelerinin işlevleri üç farklı açıdan sorgulanabilir:

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tarcan

- 1- Roman kahramanları arasında soru tümcelerinin işlevleri (Metin içi iletişim açısından)
- 2- Edebiyat yapıtının genelinde ne tür bir işlevi yerine getirdiği ve diğer unsurlarla nasıl eklemlendiği
- 3- Okuyucu ile yazar arasında ne tür bir görev üstlendiği (Metin dışı iletişim açısından/Bu sorular genellikle gerçek hayata gönderme yapmaktadırlar)

Jakobson'a göre “her sözel olayda en az bir, en fazla altı dil olgusu vardır ve bu olguların her biri bir işlevi yerine getirir. Bu işlevler dilin kullanılış amacına göre anlam belirleyici bir önem taşırlar ve anlam çözümlemesi sırasında hiyerarşik bir sıra içinde anlamın oluşmasına katkıda bulunurlar. Yazın metinlerinde kullanılan dilin birincil işlevi ise sanatsallıktır. Dolayısıyla yazın dili dikkatleri “dilini evrenine” değil kendi üzerine çeker.”(Doltaş-1996)

Örnek olarak alınan tümcelerde genellikle birkaç işlev bir arada bulunmakla birlikte bazı işlevlerin baskın bir şekilde ön plana çıktıkları dikkati çekmektedir. Soru tümceleri dilin işlevleri arasından en çok *çağrı* işlevi ve *üst dil* işlevleri ile birlikte ortaya çıkarlar. Genellikle ben/biz kişi adlarıyla özne ifadeleri aktarmaya yarayan anlatım işlevi soru tümcelerinde en az görülen işlevlerden biridir.

Günlük dilde kullanılan soru tümcelerinde *ilişki işlevine* de rastlanabilir. Örneğin:

“Alo beni duyuyor musunuz” (Kıran: 99)
“Beyefendi, bakar mısınız?”

Üst dil işlevi de soru tümcelerinde görülebilir. Örneğin “Sıfat nedir?”

II. CANDİDE

Ünlü filozof Voltaire'in öyküleri genel olarak felsefi tartışmaların yapıldığı, insanın, hayatın sorgulandığı öykülerdir. Yazarın 1750 yılında kaleme aldığı Candide temelde Alman filozof Leibnizin iyimserlik felsefesinin eleştirisi üzerine kurgulanmıştır. O yüzden eserin adı “Candide ou l'Optimisme” yani Candide yada iyimserliktir. Aydınlanmanın

önemli isimlerinden olan Voltaire öyküde 18.yüzyıl Avrupasının bütün kokuşmuş kurumlarını (din, devlet, ekonomi, sağlık vb.) eleştirmektedir. Kahramanı Candide'i öyküde Fransaya yollayarak oradaki kurumlara ve toplumsal olaylara dair sorular sordurmaktadır. Eldorado, İngiltere, Venedik ve daha bir çok yeri gezen Candide buralarda toplumsal yaşamla ilgili sorular sormakta, böylelikle Almanya, Fransa ve diğer ülke toplumları arasında karşılaştırmalara gitmektedir. Sonuçta soru tümcesi toplumsal eleştirinin etkili bir aracına dönüşmektedir.

Yazarın diğer öykülerinde de az ya da çok sayıda soru tümcesi bulunmaktadır. Soru tümceleri Voltaire'de bazı temel özellikleri ile dikkati çekmektedir.

I. Belirli bir felsefi düşüncenin öykünün belirli bir aşamasında ortaya çıkmasını sağlamak ve 18.yüzyılın başlıca siyasi, felsefi sorunlarına eleştiri getirebilmek üzere sorulmaktadır. Örneğin "iyimserlik de ne imiş?" s.61

II. Soru tümceleri yazarın kişisel rakiplerini eleştirmek amacıyla öyküde yer almıştır.

Örnek: Candide: "*Beni ağlatan o piyesle hoşuma giden aktörler hakkında fena sözler söyleyen o şişko kimdi?*" diye sordu.

Abbé: "...*edebiyatın pislikle, zehirle beslenen çıyanlarından biridir; bir yazar bozuntusudur.*"

Candide "*Yazar bozuntusu dediğinizde nedir?*" s.73

"*Bir kağıt karalayıcısı dedi; bir Fréron*" s.73

III. Soru tümceleri bölüm başlığı şeklinde de öyküde yer alabilmektedir. Hatta öykü bir soru cümlesi ile başlamaktadır:

"*Candide güzel bir şatoda nasıl yetişti ve oradan nasıl kovuldu.*"

Öykünün ilerleyen bölümlerinde soru/başlıklar sık sık tekrarlanmaktadır:

Candide sevgili Cunègonde'unun kardeşini nasıl öldürdü? 43

Toplam 30 bölüm başlığının yer aldığı Candide adlı eserde Fransızca "Comment" (Nasıl) ile başlayan soru-başlık tümceleri yaklaşık 18 civarındadır. Diğer öykülerde de Candide'deki kadar sık rastlanmasada "Comment" ile başlayan soru-başlık tümceleri mevcuttur. (Bkn.L'Ingenu-1.bölüm)

Genel olarak başlıklar okuyucu ile yazar arasında iletişimi kolaylaştıran, metni okunabilir yapan göstergelerdir, dolayısıyla okuyucu yazar iletişimi bağlamında başlıklar iletişim kanalını açık tutmaya yönelik olduklarından ilişki işlevi çerçevesinde ele alınabilirler, başlığın soru tümcesi şeklinde olması bu iletişimi daha da kolaylaştırmakta, metnin okunabilirliğini daha da artırmaktadır. Dolayısıyla okuyucu-yazar iletişiminde Candide'de yer alan soru-başlıklar ilişki işlevini yerine getirmektedirler.

Söz konusu başlık/soru tümceleri metin içinde değerlendirildiklerinde ise gönderge işlevini üstlenmektedirler.

Sorular kesin ve kısmi sorular şeklinde ikiye ayrıldığında yukarıda örnek olarak verdiğimiz soru/başlık tümceleri kısmi soru türlerine uymakta, bu tür sorular dinleyiciden cevap bekleme kadar dinleyicinin sorun üzerinde kafa yorması merak etmesini beklemektedir. Örneğin "Mösyö Martin Parisi gördünüz mü?" soru tümcesindeki kesinlik "Candide'in Venedikte başına neler geldi?" tümcesindeki kadar baskın değildir.

Bu yüzden soru tümceleri Candide adlı öyküde daha çok Çağrı, üst-dil gibi işlevlerde yoğunlaşmıştır.

Soru tümceleri alıntılanırken kimi zaman bir önceki cümle ile birlikte kimi zamanda cevapları ile birlikte değerlendirildiğinde bir anlam taşıdığından metnin genel yapısı dikkate alınarak alıntılar yapılmıştır.

III. ÖYKÜDEKİ SORU TÜMCELERİNİN İŞLEVLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çağrı işlevi alıcıya ya da dinleyiciye yönelik ifadeleri içerir. Yemek tarifleri ya da tüketiciye hitap eden tümcelerden oluşan reklam metinleri çağrı işlevinin en çok görüldüğü örnek metinler arasında yer alır. Soru tümcesi genellikle karşıda bir alıcı yada alıcıları gerektirdiği için Çağrı işlevi ile daha çok ilgilidir. “Çağrı işlevi, emir, 2.kişi adlarını SEN/SİZ, soru sorma, sorgulama gibi öğeleri ve kimi noktalama (! ?) işaretlerini içerir” (2001-Kıran,97)

Candide şatodan kovulduktan sonra aç, yorgun bir şekilde saatlerce yürüdüktan sonra Bulgarlar ve Abarlar arasındaki savaşın içine düşer oradan kurtulur, Hollanda'ya geçer orada vaaz veren bir adamdan yiyecek ister,

“Buraya ne yapmaya geldiniz? Büyük dava için mi? Papanın deccal olduğuna inanıyor musunuz? Candide:10”

Bu sorular doğrudan dinleyiciye yönelik olduğu için daha çok çağrı işlevini kapsar gibi gözükmektedir.

Yukarıda öyküden alıntılanan sorular daha çok Roland Barthes'ın belirttiği gibi polisiye bir sorgulama görünümü arz etmektedir. Diğer yandan Walton (2003) sorgulamayı da kendi arasında iki alt başlıkta inceleyerek “interrogation” ve “inquisition” kavramlarını karşılaştırarak iki sorgulama türü arasında çeşitli ayrımlar ortaya koyar.

Ona göre ikili konuşmalarda sorular herhangi bir dini veya politik görüşü empoze etmek için soruluyorsa bu sorular engizisyon tipi sorgulama kapsamında düşünülmelidir. Walton “Inquisitorial” diye nitelediği bu tür

sorularla sorgulayıcının basit bir polis sorgulamasını aşarak sorgulanan kişiyi dini, ideolojik açıdan yeniden eğitmeyi hedeflediğini belirtir. (Walton-2003-1794)

Bu açıdan bakıldığında öyküdeki hatip Candide'i papanın deccal olduğuna zorla inandırma çabası içinde olduğundan bu sorular engizisyon türünden bir sorgulama kapsamında değerlendirilebilir.

Aynı soruların neden oldukları cevapların metnin geneline kazandırdıklarına bakılırsa roman kahramanı Candide'in saf karakterinin okuyucuya verilmesi olarak düşünülebilir

Çünkü roman kahramanı Candide bu ideolojik sorulara çok ilgisiz cevaplar vermekte ve karakterini romanın başından itibaren okuyucuya hazırlamaktadır:

“Candide: şimdiye kadar böyle bir şey duymadım; ama Papa ister deccal olsun ister olmasın, benim yiyecek ekmeğim yok..dedi” diyerek kovulmakta, cezalandırılmaktadır.

Çağrı işlevinin ön plana çıktığı bu sorular metnin geneli açısından değerlendirildiğinde daha çok filozof Martinin dolayısıyla Voltaire'in savını ispatlamaya yarayan bir kanıtlama aracı gibi durmaktadır. Düşünce yürütürken , sorunu tanımlamaya çalışırken bu tür soru tümceleri kullanılmaktadır:

Martin “Atmacaların her zaman, güvercin bulsalar yiyeceklerine inanır mısınız?”

Candide “Elbette”

Martin :”o halde, mademki atmacalar hiç huylarını değiştirmemişler, niçin insanların huy değiştirmesini istiyorsunuz?”s.69

III.b.İLİŞKİ İŞLEVİ

“Bu işlevin amacı bilgi iletmekten çok, konuşucu ile dinleyici arasındaki ruhsal ilişkiyi kurmak ve bu ilişkiyi sürdürmektir.” (Kıran:1996.s96)

Candide kölesi Cacambo'ya gidip Cunègonde'u bulup getirmesi için talimat vermektedir:

“Şimdi ne yapacaksın, biliyor musun? İkimizde cebinde beş altı milyonluk elmas var;....Buenos-Ayres'e git....Candide:61”

Yukardaki alıntıda “*Şimdi ne yapacaksın biliyor musun?*” sorusu aslında bir sonraki ifadeye dinleyicinin ilgisini çekip iletişim kanalını açık tutmak amacıyla sorulan bir soru gibi gözükmektedir. Herhangi bir bilgi edinmeye yönelik sorulmadığı için ilişki işlevi kapsamında düşünülebilir.

*Surinam’da başlarına neler geldi?
Candide, Martin’le nasıl tanıştı? s.59*

Bir bölüm başlığı olan yukardaki tümceler okuyucu metin ile iletişimlerine davet ettiği için okuyucu ve metin arasında ilişki işlevini yerine getirmektedir.

III.c.GÖNDERGE İŞLEVİ

İletişimde göndergeye yönelik, göndergeye vurgu yapan ifadelerde kullanılır. Gönderge herhangi bir kişi, somut veya soyut kavramlar olabilir. “Bu işleve, gündelik kullanımda dilin bildirme işlevi de diyebiliriz. Gönderge işlevi dilin temel işlevi olup bilgi iletme yarar.” (Kıran1996:90)

*“iyimserlik de ne imiş?”
“bu, insanın kötü bir durumda iken her şeyin iyi oluşunu iddia etmek çığlına tutulmasıdır.” s.61*

Bu soru genel olarak değerlendirildiğinde iyimserliğin tanımını öğrenmeye yönelik tarafsız bir soru gibi gözüktüğü için dilin göndergesel işlevine yakın gibi durmaktadır. Soru metin içinde değerlendirildiğinde sözkonusu tümcenin iyimserlik felsefesini eleştirecek, iyimserliğin olumsuz anlamda bir tanımını yapmaya götürecek bir soru olduğu, yazarın okuyucuya iletme istediği düşünceler yada eleştirmek

istediği toplumsal sorunlar için bir zemin oluşturma uğraşı içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yukardaki ile aynı dilsel ve metinsel işleve sahip bir başka soru tümcəsi de 22.bölümde dikkati çekmektedir:

“Yazar bozuntusu dediğinizde nedir?” s73

“Bir kağıt karalayıcısı dedi; bir Fréron” s.73

Burada bir kavramın tanımı istendiği için gönderge işlevi ön planda gözükmekte, metnin geneli dikkate alındığında ise yazarın döneminin siyasi ve edebi rakiplerine saldırmak için bu sorulara metin içinde yer verdiği görülmektedir. Voltaire’in edebi rakibi Fréron ile ilgili şu sözleri yazarın bu kişiyi niçin eserlerinde eleştirdiğini açıklar: “*Bir gün ormanda bir yılan Fréron’u sokmuş ! Sonunda ne olmuş biliyor musunuz? Yılan ölmüş. C:115*”

Gönderge işlevini yerine getiren dilsel bir ifade çoğu kez metinsel işlevleri de eşzamanlı bir şekilde yerine getirmektedir:

*“Demek onunla Venedik’te buluşacaksınız, öyle mi?”
Candide: “Evet, dedi; mutlaka gidip Mademoiselle Cunégonde’u bulmalıyım.” S.78*

Soru eserin olay örgüsü içinde Candide’e sorulan bir sorudur. Bunun yanında Papazın sorduğu bu soru onun Candide’e karşı hazırladığı ve ilerki bölümlerde ortaya çıkacak bir komplonun habercisi olarak değerlendirildiğinde yazar ile okuyucu arasındaki iletişim bağlamında ele alınabilir. (Soru soran kişi daha sonraları Venedikte bir kadını Cunégonde kılığında sokup ondan yüklüce para ve altın almıştır.)

Candide’de geçen sorularda gönderge işlevi sık sık ortaya çıkmaktadır, bu sorulardan bazıları:

Candide: “Nasıl! Sizin ders veren, çatışan, yöneten, kavga eden ve kendi

düşüncelerinde olmıyan kimseleri yaktıran papazlarınız yok mu?”

İhtiyar: “Bütün bunları yapmamız için deli olmamız lazım” C: 55

“Ya siz Bay Martin, ...bütün bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Maddi manevi kötülük üzerindeki düşünceniz nedir?” s.65”

Batan gemideki korsanın ölümü üzerine
Candide Martin'e

"Görüyorsunuz ya, dedi; suç bazan
cezasız kalmıyor; şu alçak Hollandalı
gemici, layık olduğu cezayı buldu"

Martin : "Evet ama ...gemisine aldığı
yolcuların ölmesi mi lazımdı?" s.67
(Hayır lazım değildi)

"Fransa'da kaç piyes var? Peki bunun
kaçı iyi s.72" (Çoğu iyi değil cevabına
hazırlama)

"Peki bu dünya neden kurulmuş?"s.69
(Gönderge işlevi)

"Trévoux gazetesi bütün bunlara ne
diyecek acaba"

"başiboş doğanın nasıl bir şey olduğunu
görseydi acaba üstat Pangloss ne derdi?"

"Mümkün olan dünyaların en iyisi burası
ise ötekiler nedir?" s.18

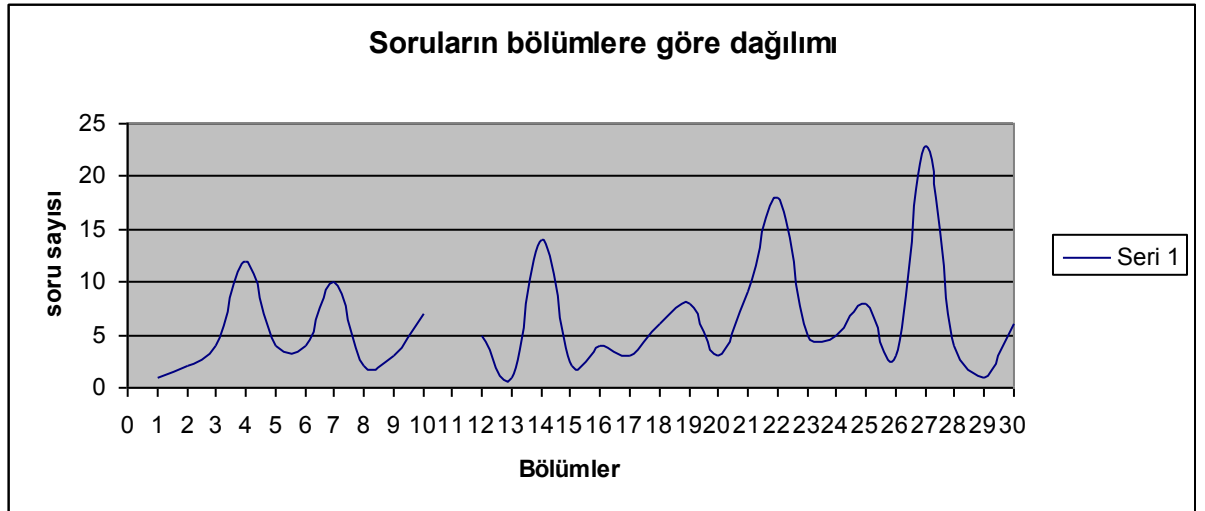
"Ey dünyaların en iyisi neredesin?"s.12

IV.SONUÇ

Candide'de toplam 170 civarında soru
cümlesi geçmekte bu tümceler Jakobsonun
iletişim şemasına göre işlevleri
sınıflandırıldığında ve baskın olan işlevler
dikkate alındığında gönderge ve çağrı
işlevlerinin çoğunlukta olduğu diğer işlevlerin
ise daha kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Soru tümcelerinin sayısı 30 bölümden
oluşan öyküdeki bölümlere göre
orantılandırıldığında şöyle bir grafik ortaya
çıkıyordu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	2	4	12	4	4	10	2	3	7	-	5	1	14	2	4	3	6	8	3	9	18	5	5	8	3	23	4	1	6

Soru sayısı zaman zaman değişiklik gösterebilir
öyküdeki zaman çizgisiyle doğru orantılı bir
şekilde düzenli bir artış göstermektedir.

Soruların üç bölümde rakam olarak en
yüksek düzeye ulaştıkları görülmektedir. Bu
bölümler 14, 22 ve 27. bölümlerdir. 14 bölüm
Candide'in çizitler ülkesindeki macerası ile
ilgilidir. Bu bölümde soru sayısını artıran en

Voltaire'in Candide Adlı Eserinde Soru Tümcelerinin İşlevsel Özellikleri Üzerine¹
önemli faktör Candide'in Cunègonde'un kardeşi ile karşılaşmasında karşılıklı sorulan sorulardır.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tarcan

22.bölüm ise Candide ile Martin'in Fransa yolculuklarına dairdir. Bu bölümde soru sayısını artıran faktörlerden birisi Voltaire'in zamanın Fransasını ve politik rakiplerini eleştirmek için Candide'e sordurduğu sorular gibi gözüksede bu bölümün hacim olarak diğer bölümlerden daha fazla olduğu da dikkati çekmektedir.

En çok soru 27 bölümde bulunmaktadır. 23 soru ile soru tümceleri öyküdeki en yüksek düzeyini bu bölümde yakalamıştır. Candide'in İstanbul hayatı ile ilgili olan bölümde soru tümcelerinin sayısını arttırdığı paragraflar, Candide'in öykünün önceki bölümlerinde kaybettiği karakterler ile tekrar karşılaştığı bölümler oluşturmaktadır. Bu karşılaşmalarda Candide peşpeşe sorduğu genellikle kapalı uçlu sorularla merakını gidermeye çalışmaktadır."Cacambo, Cunègonde'dan ne haber? Yine bir güzellik harikası mı? Beni her

zamanki gibi seviyor mu? Nasıl iyi mi? Herhalde sen ona İstanbul'da bir saray almışsındır?" s.98

Cevabı evet veya hayır diye cevaplanabilen kapalı sorular ile yorum ve açıklama gerektiren açık uçlu sorular öyküde hemen hemen eşit oranda yer almaktadır. Açık uçlu sorular genellikle öykünün başında yoğunlaşırken, kapalı sorular ise öykünün sonunda özellikle de 27.bölümde maximum düzeye ulaşmıştır. Bu bölümde toplam 23 civarındaki sorunun 20'si kapalı uçlu, sadece 3'ü açık uçludur.

Öykünün sonuna doğru gidildikçe kapalı uçlu soruların arttığı söylenebilir. Öykünün toplamında yer alan 82 kapalı uçlu soru tümcyesinden 30'a yakını son üç bölümde yer almaktadır.

Kapalı ve açık uçlu soruların öykünün değişik bölümlerine eşit bir şekilde dağıldığını söylemek oldukça güç. Soru türleri genellikle aynı paragraf içinde birbirini izleyen 5-6 kapalı ya da açık uçlu soru şeklinde kendini göstermektedir. Zincirleme bir şekilde peş peş gelen açık uçlu sorularda yazar genellikle felsefi dünya görüşü ile ilgili eleştirileri amaçlamaktadır. Aynı paragrafta yer alan zincirleme kapalı sorular ise genellikle kahramanın saf dünyasını tasvir işlevini yerine getirmektedir.

KAYNAKÇA

Barthes Roland, Bruisement du langage, Essais Critiques IV.p.378, Seuil, 1984

Borillo André, Quelques aspects de la question rhétorique en Français, DRLAV, p.1-35, Revue de linguistique, n.25, Paris, 1981

Camiciottoli C. Belinda, Interaction in academic lectures vs.written tex materials: The case of questions, Journal Of Pragmatics, Pragma:2662, 2007 ScienceDirect, Elsevier

Voltare'in Candide Adlı Eserinde Soru Tümcelerinin İşlevsel Özellikleri Üzerine¹

Cuminal Isabelle et les autres, Le Pen et les mots, Analyse d'un discours d'extrême droite, Le Monde Editions, Paris, 1997

Doltaş Dilek, Söylem ve Yazın, s.68, Söylem Üzerine, Hitit Yayınevi, Ankara, 1996

Walton Douglas, The interrogation as a type of dialogue, Journal of Pragmatics 35

1771–1802, www.sciencedirect.com (2003)

Jakobson R. (1976) Essais De Linguistique Générale, Paris, Minuit, 1976

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tarcan

Kıran Zeynel, (1996), Dilbilim Akımları, Onur Yayınları, Ankara, 1996

Kıran Zeynel, Kıran Ayşe. (2001) Dilbilime Giriş, Ankara:Seçkin Yayınevi,2001

Korkmaz Turgay, master-tezi, Haziran-1996
http://www.cs.bilkent.edu.tr/~ilyas/PDF/THESES/turgay_korkmaz_thesis.pdf

Lionel Bellenger, Marie-Josée Couchaere, Techniques de Questionnement, ESF Editeur, 2005

Meyer Michel, l'interrogation, Langue Française, Larousse, Paris, 1981

<http://www.btsac.com/SAVOIR-FAIRE/5-METHODES/Communication-METHODO-1.htm>